

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/146749-2

Vår referanse:
24/146859 - 3

Sted, dato:
Hamar, 10.10.2024

Høring - NOU 2024:13 Lov og frihet - Negativ sosial kontroll m.v.

Det vises til Politidirektoratets brev av 3. september 2024.

Nedenfor følger innspill fra Innlandet politidistrikt.

Overordnet

Utvalget påpeker innledningsvis i sin redegjørelse at det sentrale rettsstatlig prinsipp om at kriminalisering og straff må begrenses og begrunnes, idet kriminalisering legger sterke begrensninger på borgernes grunnleggende rett til alminnelig handlefrihet. Dette synes godt fremstilt i kapittel 5 hvor sentrale menneskerettigheter er behandlet.

Kriminalisering og straff er samfunnets sterkeste virkemiddel som legger sterke begrensninger på borgernes handlefrihet. Borgerne skal beskyttes mot statens overgrep. Samtidig er staten forpliktet til å beskytte innbyggerne mot rettsstridige angrep og sørge for individets rett til sikkerhet. Det er verdt å merke seg at den enes rett til handlefrihet kan medføre begrensninger i en annens frihet, livsutfoldelse og sikkerhet. I dette overordnede perspektivet støttes foreslåtte kriminalisering.

Kommentarer til foreslåtte endringer i straffeloven:

Det er foreslått endringer i straffeloven, herunder at tvangsekteskap og barneekteskap inntas som utnyttelsesformål i bestemmelsen om menneskehandel. Videre er det vurdert om tvangsekteskap og æreskontroll på

tvers av landegrenser under gitte omstendigheter skal kunne anses som organisert kriminalitet og/eller menneskehandel.

Utvalget konkluderer med at tvangsekteskap og barneekteskap bør tas inn som nytt utnyttelsesformål som kan utgjøre menneskehandel etter straffeloven § 257.

Utvalget begrunner dette med at tvangsekteskap og barneekteskap i utgangspunktet ikke er menneskehandel etter straffeloven § 257, slik bestemmelsen er utformet i dag. Personer som utsettes for tvangsekteskap eller barneekteskap kan imidlertid samtidig bli tvunget, utnyttet eller forledet til ett eller flere av formålene i bokstav a til d. I noen barneekteskap og tvangsekteskap benyttes barnet eller den voksne som en handelsvare for at noen andre skal oppnå en fordel. Dette er etter utvalgets syn i praksis handel med mennesker, men det er likevel uklart om dette rammes som menneskehandel etter dagens straffebestemmelse. Straffebudene om tvangsekteskap (§ 253) og barneekteskap (§ 262 andre ledd) fanges ikke opp i straffebudet mot menneskehandel.

Endringene i EUs menneskehandelsdirektiv «Anti-trafficking directive» av januar 2024 innebærer at utnyttelsesformer som surrogati, tvangsekteskap og ulovlig adopsjon nå blir strafferettslig definert som menneskehandel i EU land. Dette taler for at man i Norge også bør vurdere å inkludere samme type utnyttelsesformer i straffeloven §257.

Forslaget innebærer videre at man får kriminalisert handlinger som i dag faller utenfor virkeområdet for tvangsekteskapsbestemmelsen i straffeloven § 253, blant annet rekruttering og transport. Transaksjonselementet vil også kriminaliseres ved at man innlemmer dette som en egen utnyttelsesform i menneskehandelsbestemmelsen.

Menneskehandel har svært mange gråsoner inn mot andre kriminalitetsområder hvor det er krevende å avdekke om handlingene er menneskehandel eller noe annet. Ved en konkretisering av tvangsekteskap og barneekteskap som egne utnyttelsesformål i menneskehandelsbestemmelsen vil dette være mer forutsigbart og anvendbart.

Dersom man velger å inkludere tvangsekteskap og barneekteskap, bør man i tillegg også vurdere andre utnyttelsesformer som med fordel kan innlemmes i menneskehandelsbestemmelsen.

Det er behov for å revidere lovbestemmelsene i strl. §§ 257 og 258. Dette gjelder både innholdsmessig ved å vurdere å inkludere nye utnyttelsesformer som man i 2003 ikke forutså, men også å revidere bestemmelsen slik at den harmonerer bedre med Palermo protokollens definisjon som inkluderer tre tydelige elementer (handling, betydning og hensikt)

Vi anbefaler dermed at en inkludering av tvangsekteskap og barneekteskap tas inn i et større arbeid for å revidere menneskehandelsbestemmelsen i sin helhet.

Avvergingsplikten

Som utvalget påpeker, er det et vanlig dilemma at ansatte i offentlige ansatte ofte står i dilemmaet mellom risikoen for å bryte lovbestemt taushetsplikt eller å misligholde avvergingsplikten. Begge forholdene er belagt med straff. Flere av straffebudene inntatt i bestemmelsen om avvergingsplikt i straffeloven § 196 inneholder sterkt vurderingspregete vilkår.

Det må skapes trygghet for offentlig ansatte som foretar en forsvarlig vurdering av situasjonen, og velger å anmelde eller på annen måte forsøker å avverge et lovbrudd vil skje, ikke har brutt taushetsplikten. Dette selv om det ved en senere rettslig vurdering viser at vilkårene i straffelovens § 196 ikke var oppfylt, slik det er omtalt i Justis- og beredskapsdepartementets veileder.

Det er viktig at offentlige ansatte gis veiledning for å gjøre de skjønnsmessige vurderingene lettest mulig og trygt for ikke å komme i straffeansvar. Det vil bidra til god informasjonsflyt, som sikrer at politiet og andre offentlige myndigheter settes i stand til å håndheve regelverket for å beskytte en person mot alvorlige rettsstridige angrep, som beskrevet i denne utredningen.

Med hilsen

Johan Martin Welhaven

Påtalesjef

Saksbehandlere:

Ann Elisabeth Billa

*Politiadvokat med særskilt fagansvar
for menneskehandel*

Roger Øverhaugen

Fagleder - menneskehandel

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.